

ONCE UPON A TIME THERE WERE DOLLS

‘It costs a lot to be authentic, ma’am.
And one can’t be stingy with these things
because you are more authentic the more you resemble
what you’ve dreamed of being.’

– La Agrado
(uit de film *All About my Mother* van Pedro Almodovar)

‘A desire that is fulfilled
can make us just as naively happy as love.’

– Camila Sosa Villada,
Tesis Sobre una Domesticación

Een woord vooraf van de hoofdpersoon

Je moet weten, het leven van een vrouw – een trans vrouw die ook nog migrant en ook nog bruin is – kan zo ingewikkeld, zo surrealistisch, soms zo gewelddadig en sinister zijn, dat de meeste mensen de eerlijke versie van dit verhaal niet zouden verdragen.

Dus misschien is mijn leven in het echt niet zoals ik het nu heb beschreven. Misschien zijn mijn vriendinnen en ik geen bekende Angels, drie *dolls* die in het bezit zijn van een of andere ouwe witte cis vent genaamd Charlie, voortdurend omgeven door schaarsgeklede vrouwen om de male gaze te behagen. Misschien is wat ik in dit boek heb gedeeld niet de letterlijke waarheid, maar eerder een poging om tot de emotionele kern te komen van wat vrouwen als ik elke dag meemaken en hoe we overleven.

Ik wil dat je het leven ziet zoals ik wil dat het is. Zo maak ik mijn wereld beter. Daarom heeft mijn verhaal deze vorm gekregen.

En je moet weten dat dit verhaal niet over de liefde gaat, al is het met liefde vervlochten. Het is ook geen komedie, al danst een lach door alle pagina's. En hoewel tragedie langs de randen schuurt, laat het zich niet definiëren door pijn en verdriet. Dit is, in de eerste plaats, een verhaal over ergens bij horen, het vinden van je mensen, je gekozen familie. Over thuiskomen.

Dit verhaal is een inkijkje in het leven van een prachtige, *gostosa* – ja, sexy – en trotse voluptueuze vrouw, en de mensen in de wereld om haar heen.

Mijn naam is Susana Cristina Oreiro de Freitas, en dit is mijn verhaal.

Ik zal beginnen bij mezelf, mijn leven en hoe de beste versie van mij in Amsterdam is beland. Allereerst: ik kom uit Brazilië. Niet uit Rio of São Paulo – mensen realiseren zich nooit hoe groot Brazilië is. Ik ben in Goiânia opgegroeid, de grootste stad in de staat Goiás. Ze is groter dan Amsterdam. Maar net als Amsterdam voelt het als een groot dorp waar uiteindelijk iedereen elkaar wel kent.

De jongste ben ik, uit een gezin van drie. Mijn vader is een gepensioneerde accountant, mijn moeder huisvrouw. Mijn oudste broer werkt voor de politie en mijn zus is tandarts. Mijn ouders wilden dat ik in de voetsporen van mijn broer zou treden, maar ik koos voor een cultuuropleiding. Mijn familie behoort tot de hogere middenklasse, wat erop neerkomt dat mijn familieleden altijd bezig zijn met wat anderen van ze zouden kunnen denken. Mijn moeder is hier koningin in en ik heb het van haar geërfd.

Als kind heb ik me altijd gevangen gevoeld. Door mijn ouders, de stad, de verwachting om een mannelijke machoman te worden, zoals mijn vader en mijn broer. Het probleem was dat ik in werkelijkheid zo anders was: een vrije geest, een vlinder die niet kon wachten om uit haar cocon te kruipen en weg te vliegen. Maar ik loop op de dingen vooruit.

Begin jaren negentig in Brazilië. Hyperinflatie had de economie gesloopt. Het land was aan het herstellen van de dictatuur en

begon zich weer voorzichtig naar de wereld te openen. Bij ons thuis was er van democratie echter geen sprake. Mijn vader heersde met ijzeren hand over mijn moeder en hun drie kinderen, zijn regime was nog even onwrikbaar als dat van de junta.

We waren uitgenodigd op een feestje – dat van mijn nichtje Alice, ze was even oud als ik. Er was overal eten, het mooist waren de grote taarten en de *mosaico de gelatina*.

Alice kwam tevoorschijn in een zwierige, wijde, witte jurk met ruches en een tiara. Ze zag er zo mooi uit, als een prinses. Ik kon mijn ogen niet van haar afhouden. We werden verzameld voor een polaroid. Terwijl we voor de foto achter de taart werden opgesteld, bleef ik naar haar kijken. Ik werd me tegelijk gewaar van een verstikkend gevoel dat ik niet kon plaatsen – een gevoel nergens echt thuis te horen, alsof er iets in mijn wereld niet helemaal klopte. Als kind kende ik sowieso maar twee toestanden: ik was gelukkig of verdrietig, zonder precies te weten wat mijn emoties dreef.

Een tante zag me naar Alice staren en begon me te pesten dat ik verliefd op haar was. Maar dat was het niet, het zat dieper. Ik wilde haar zijn; ik wilde Alice zijn.

Toen ik me dat realiseerde, brak er iets in me. Ik verstopte me en begon stilletjes te huilen. Ik voelde me hopeloos, want zelfs op mijn vijfde wist ik al dat het verkeerd was om me zo te voelen. En alles aan me was zo verkeerd, dat had mijn vader al vaak genoeg gezegd. Zolang ik me kon herinneren, corrigeerde hij hoe ik bewoog en hoe ik sprak. Zijn 'Ik hou van je' was '*viado*'. Dat woord zou me nog jaren achtervolgen. Elke keer dat ik het hoorde, voelde ik me waardeloos en alleen.

Nadat ze de kaarsjes had uitgeblazen, verstopten Alice en ik ons samen onder tafel – ons geheime koninkrijk van kruimels en giechels. Toen ik zeker wist dat niemand het zag, zette ik haar

tiara op mijn hoofd, en... dat moment! Ik speelde geen prinses, ik wás er een.

We zaten nog te spelen toen mijn zus ons onderbrak. Ze had een tweede stuk taart voor me en wilde Alice laten weten dat haar moeder haar zocht. Alice nam de tiara van mijn hoofd, zette hem weer op het hare en ik voelde me opeens raar onrustig. Ik propte mijn taart naar binnen. Veel later leerde ik dat dat geen honger was, maar dezelfde wanhopige drang die ik bij mijn moeder had gezien – hoe eten de gevoelens kon sussen die te gevaarlijk waren om te voelen.

Voor mij betekende opgroeien: me altijd misplaatst voelen.

Jaren voordat ik naar Europa kwam, hadden mijn ouders me gewaarschuwd. Zolang ik maar geen schandalen zou veroorzaken, konden ze er vrede mee hebben dat ik homo was, maar als ik het in mijn hoofd zou halen om thuis te komen verkleed als vrouw, dan zou er wat zwaaien.

Elke week hadden we snoeiharde ruzies. Tijdens een van die keren, nadat een vriend van mijn vader hem had verteld dat hij me met ‘slecht gezelschap’ (gewoon een groep gay en lesbische scholieren) had gezien, zei mijn vader: ‘Ik heb liever een moordenaar als zoon, dan een *travesti*.’ Het deed zeer. We waren gewoon onszelf, net als iedereen. We dansten en maakten grappen, meer niet. Ik denk dat zijn probleem niet zozeer was dat we bestonden, maar dat we zichtbaar waren en aandacht trokken.

Op een avond kwam ik na een halloweenfeest thuis met make-upresten op mijn gezicht. Ik was toen al zeventien. Het werd een enorm drama. Ik werd bespuugd en geslagen; nog niet eerder was ik zo erg afgeranseld door mijn vader en broer.

Jarenlang had ik genoeg genomen met het idee dat ik gewoon een flamboyante, verdrietige gay man was. Mijn ouders

begonnen zich er zelfs bij neer te leggen dat ik waarschijnlijk nooit met een vrouw zou trouwen of een gezin zou stichten.

Nou ja, ze accepteerden het pas toen ik, vlak na dat halloweenfeest, mezelf van kant had geprobeerd te maken en mijn oma me bij hen weghaalde. Mijn moeder bleef zich afvragen waaraan ze iemand als ik, een straf van God, verdiende. Ik wou dat ze begreep dat ik zelf, meer dan wie dan ook, een normale zoon had willen zijn.

Zodra het kon, zou ik uit Brazilië vertrekken. Het was voor mij een van de belangrijkste redenen dat ik zo graag toegelaten wilde worden tot een school in Europa. Het idee om naar Berlijn of Amsterdam te verhuizen werd mijn grootste doel en was een welkome afleiding voor de leegte die ik voelde omdat ik geen vrouw kon zijn.

En op een dag lukte het.

Augustus 2017

Doe je ogen dicht en probeer je mij eens voor te stellen: een beeldschone Braziliaanse femboy in Amsterdam. Oké, misschien met een klein beetje overgewicht. Ze studeert. Ze vraagt zich af of ze wel naar dit koude land had moeten komen waar ze, na een jaar, nog niet echt vrienden heeft gemaakt. Erg spannend was het leven nog niet geworden.

Ik had een beurs gekregen voor een bachelor Media & Cultuur aan de VU. Hoewel ik ervan genoot, voelde het ook een beetje oppervlakkig. Het enige opwindende in mijn leven was een Griek, Milos, maar die hield me *down-low*, kwam alleen 's nachts op mijn raam tikken en had me chlamydia gegeven.

We kenden elkaar via de apps. Hij was lang, maar niet donker en ook niet knap. Eigenlijk was ik in het begin helemaal niet zo onder de indruk van hem, maar ik liet hem toch binnen. Milos was een top. In Brazilië hadden we hem een *travequeiro* genoemd – een platzak *chaser*. Hij werd er wild van dat ik een beetje chubby was, begeerde mijn lichaam en zo won hij mijn hart. Hij zwoer dat hij single was. Dat nam ik met een korrel zout, maar ik was eenzaam. Laat me, oké?

Op een dag zag ik hem op de Albert Cuyp met twee jonge kinderen en een vrouw. Hij deed alsof hij me niet herkende en verdween in de menigte.

Ik geef het liever niet toe, maar ik had er echt een kutgevoel bij:

dat ik met hem sliep, ondanks de chlamydia en de vrouw en die kinderen. Dat ik mezelf toch nog aan hem gaf – en bleef geven. Waarom deed ik dat? Ik denk dat ik van een man niet meer durfde te verwachten, dan de klikjes aandacht die hij me soms toewierp.

Hij zei altijd: ‘Bij jou kan ik pas echt mezelf zijn.’ Ik vroeg me af waarom hij bij mij dan alleen zichzelf kon zijn *in het donker*, alsof er geen licht op mij mocht schijnen.

Een plompe, onhandige flikker. Een ‘viado’. Dat woord is als een vloek die me alleen maar ellende bezorgt. Mensen hebben me zo vaak verteld dat je eerst van jezelf moet houden et cetera, maar niemand legt je uit hoe je dat doet. Hoe ontkracht je de jaren die je het tegenovergestelde vertellen?

Maar goed. Mijn chlamydia, eenzaamheid en depressie waren kennelijk niet voldoende tegenslag. De huisbaas besloot om mijn huur te verhogen en ik kon mijn voorraadkast in De Pijp, die zich als slaapkamer voordeed, niet meer betalen.

Er waren ook lichtpuntjes. Via iemand op de VU had ik een paar maanden eerder Frankrijk ontdekt. Met de andere mensen die ik er elke week tegenkwam, was ik nog niet bevriend geraakt, maar we hadden wel een leuke tijd samen. We dansten, lachten en vergaten de wereld erbuiten, want het was de enige plek in Amsterdam, misschien wel ter wereld, waar niemand – maar echt niemand – kutopmerkingen maakte.

Tijdens een van hun ‘Queer op Woensdag’-feestjes hoorde ik via via iets over een huis in de Havenstraat. Toen ik het adres opzocht, bleek het maar tien minuten van de VU, dus helemaal top. Ze hoefden alleen nog voor mij te kiezen.

Als degelijke millennial doe ik natuurlijk niet aan bellen. Maar nadat er steeds maar niet op mijn berichten werd gereageerd, zat er niets anders op. Ik haalde diep adem en belde ene Sabrina

Popovic. Ze klonk kurkdroog aan de telefoon, mijn god. Maar het was mijn eerste jaar in Nederland en iedereen klonk zo: zakelijk en emotioneel. De volgende dag spraken we af.

Het was voor mij van groot belang om indruk te maken op Sabrina en haar huisgenoot, maar natuurlijk had ik een leuke band. Ik nam de tram en kwam te laat. In Nederland...

‘Om elf uur hadden wij een afspraak. Het is nu vijf over elf... Ben je altijd zo laat?’ vroeg Sabrina met een monotone stem.

‘Nou, nee, ik bedoel... Ja, soms. Ik deed mijn best, maar mijn fiets...’

‘Schat, maak je geen zorgen. Kan de beste overkomen, toch?’ zei de andere huisgenoot luchtig. Een slanke, zwarte vrouw die eruitzag alsof ze net van een shoot voor een sportmerk kwam.

Die eerste interactie was een voorbode: dit was hoe het vanaf nu zou zijn tussen ons.

Ik had van tevoren lang nagedacht over hoe Sabrina eruit zou zien: lang, spits en bleek, met bruine krullen tot onder haar nek. Ze was precies zoals ik me had voorgesteld en droeg een volwassen babyblauw T-shirt over een bruine coltrui, een wijde spijkerbroek (ver voordat het weer hip werd) en afgetrapte vergeelde Converse. De andere huisgenoot, Kelly, was onuitstaanbaar oogverblindend. Ik denk dat ze halverwege de twintig was, maar ze gedroeg zich zo meisjesachtig. Als een nimf voor wie het leven één lange zomerdag was. Toen ik haar voor het eerst zag straalde haar schoonheid; haar ronde gezicht, haar grote amandelvormige ogen, haar volle lippen, haar lange lokken en benen als stelten. Ik had verwacht dat ze een totale bitch zou zijn. Maar nee: ze was zo warm en lief als maar kon.

‘Ik ga een smoothie maken. Sabri, wil je er een?’

‘Ik heb liever dat je hier blijft en je niet laat afleiden.’ Terwijl ze dat zei, bleef Sabrina me aanstaren.

Kelly negeerde haar. 'En jij, cutie? Wil je er ook een?'

'O, lekker, dank je! Wat heb je trouwens een mooie ketting,' antwoordde ik voorzichtig. Mijn stem een paar tonen hoger om wat vriendelijker te klinken. 'Is dat een boom?'

'Awww, dank je wel, schat. Het is een familiestuk, van mijn moeder gekregen.' Ze pakte de ronde amulet vast en keek ernaar. 'Het is inderdaad een boom: de Tree of Life. Zij heeft het weer van haar moeder gekregen toen ze in de jaren zeventig voor het eerst naar Nederland kwam.'

Kelly en ik dronken smoothies, maakten grapjes en vulden elkaar aan. Toen ze zei: 'In mijn familie heeft nog nooit iemand een psychiater bezocht', reageerde ik meteen: 'Ja, behalve toen ze werden opgenomen natuurlijk.'

Kelly gilte het uit. 'Ik ga naar bed met die show!'

'Same! Het helpt me in slaap te vallen.'

'O my god, gurl, seriously?'

Ik realiseerde me dat Kelly 'gurl' als stopwoord gebruikte, zoals anderen 'bro' of 'mop' zeggen. Maar door de manier waarop Kelly 'gurl' zei, voelde ik me meteen gezien. Heel erg.

'Ik dacht dat ik de enige was.'

Toen ze dat zei, voelde ik een warme verschuiving in mijn borst, een soort déjà vu. Ik zeg je: vanaf het begin was het alsof we elkaar al talloze levens kenden.

'Soms voel ik me echt een Rose, zo naïef.'

'Ik weet niet hoor... Volgens mij ben je meer een Blanche.'

'Zolang ik maar geen Dorothy of Sophia ben, haaaaa.'

Er is iets zo gemoedelijk aan het herbekijken van een tv-show. Wanneer ik *The Golden Girls* kijk, is het alsof ik terug bij mijn oma ben. Alsof ik weet dat wat de wereld ook voor me in petto heeft, het toch wel goed komt.